یادداشت

خاک‌سپاری ۷ هزار عضو با قابلیت پیوند

● **شرق:** رئیس مرکز مدیریت پیوند و درمان بیماری‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی گفت: سال گذشته به علت همکاری‌نکردن خانواده‌های افراد مرگ مغزی، هفت هزار عضو پیوندی به خاک سپرده شد؛ اعضایی که می‌توانستند فهرست ۲۵ هزارنفره پشت‌نوبت پیوند را کوتاه کنند. مهدی شادنوش افزود: هم‌اکنون ۳۴ مرکز پیوند عضو در کشور فعال است، اما مشکل اصلی، رضایت‌ندادن خانواده‌ها و ازبین‌رفتن زمان طلایی برای پیوند عضو از افراد دچار مرگ مغزی است.

وی گفت: هفت هزار عضو قابل اهدا سال گذشته به همین علت به خاک سپرده شد، درحالی‌که اهدای این اعضا می‌توانست از لیست ۲۵ هزارنفره پشت‌نوبتی پیوند افراد پشت نوبت و درد و رنج را از خانواده این بیماران کمک کند. در مورد پیوند، اعلام رضایت خانواده‌ها در زمان طلایی بسیار مهم است و اگر در زمان خودش انجام شود، پیوند عضو انجام می‌شود.

شادنوش افزود: همه پیوند اعضا که در دنیا قابل انجام است در کشور ما هم انجام می‌شود و با حمایت دولت هزینه‌های پیوند رایگان است. دولت سال گذشته ۱۵۰ میلیارد تومان برای پیوند عضو هزینه کرد که ۲.۵ برابر سال ۹۷ بود. در کشورهای توسعه‌یافته پیوند عضو هزینه‌های سرسام‌آوری را به خانواده‌ها تحمیل می‌کند، اما در کشور ما حتی داروهای افراد پیوندی رایگان است.

وی گفت: انتقال هوایی عضو پیوندی نیز در ایران انجام می‌شود. سال گذشته انتقال ۲۰ مورد هوایی عضو پیوندی را داشتیم که با همکاری ارتش انجام شد. در مورد پیوند عضو مهم‌ترین پیام وزارت بهداشت این است و مردم بدانند که بین مرگ مغزی و کما تفاوت وجود دارد و اگر کمیته تخصصی مرگ مغزی فردی را تأیید کرد، این فرد حتی به اندازه یک‌صدم درصد هم امکان بازگشت به زندگی ندارد و با کما فرق می‌کند.

شادنوش در پاسخ به پرسش ایرنا درباره پیوند کلیه از فرد زنده گفت: اهدای عضو از فرد زنده فقط در مورد کلیه (و قسمتی از کبد) امکان‌پذیر است. اهدای کلیه از فرد زنده ممنوع نشده، اما برای جلوگیری از وضعیت شیادی و کلاهبرداری که به وجود آمده بود، سیستم اجرائی و مدیریت آن از شش ماه پیش دستخوش تغییراتی شده و اکنون به صورت متمرکز از دفتر مدیریت پیوند وزارت بهداشت مورد به مورد مجوز صادر می‌کنیم. خارج از شبکه دولتی راهی برای پیوند عضو وجود ندارد.

وی افزود: سامانه ثبت پیوند اجرائی شده، بنابراین افرادی که نیازمند پیوند هستند اولویت‌بندی می‌شوند. به محض اینکه اهداکننده پیدا می‌شود، به بالاترین اولویت عضو تخصیص پیدا می‌کند و از رفتارهای سلیقه‌ای و بازار خریدوفروش جلوگیری می‌شود.

رئیس مرکز مدیریت پیوند و درمان بیماری‌های وزارت بهداشت افزود: با وجود کاهش اهدای پیوند کلیه از فرد زنده، در مورد پیوند کلیه متوقف نشده‌ایم و با فرهنگ‌سازی، اهدا از فرد مرگ مغزی را افزایش داده‌ایم. دو سال پیش نسبت اهدای عضو مرگ مغزی و زنده ۶۰ به ۴۰ بود، الان ۷۰ به ۳۰ شده است؛ یعنی اکنون ۷۰ درصد پیوند کلیه از افراد مرگ مغزی انجام می‌شود که قابل دفاع است.

وی گفت: با طراحی مدیریتی جدید اجازه سوءاستفاده، کلاهبرداری، شیادی و رفتارهای احساسی و هیجانی داده نمی‌شود و روش دقیق‌تری انجام می‌شود.

عکس: AP

لزوم ارزیابی مستقل واکنش‌های جهانی به بحران کرونا

کرونا و اشتباهات جهانی

سازمان بهداشت جهانی و دولت‌های عضو آن باید از اشتباهات خود درس بگیرند

تامس جی. بالیکی و دیوید پی. فیدلر*
ترجمه: نیما فاتح و دامون‌افضلی

همه‌گیری کروناویروس احتمالا نبرد تعیین‌کننده عصر ماست، با وجود این، زمان‌بندی واکنش [دیرهنگام] جهانی به آن مورد سؤال قرار گرفته است. ایالات متحده و استرالیا حالا خواستار پاسخ‌گویی‌اند؛ پاسخ‌گویی کسی که ویروس از او نشئت گرفته، پاسخ‌گویی چین در قبال تلاش‌های اولیه‌اش برای لاپوشانی‌کردن شیوع این بیماری و پاسخ‌گویی سازمان بهداشت جهانی (WHO) بابت برخورد بحث‌انگیزش با این بیماری همه‌گیر. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، پرداخت بودجه WHO را که از قبل هم دچار مضیقه مالی بود، تا زمان بررسی عملکرد این آژانسِ وابسته به سازمان ملل متوقف کرده است. دولت او، حتی، این هفته بودجه‌ای را که اعضای G-20 برای افزایش اختیارات سازمان بهداشت جهانی و تجهیز آن با منابع بیشتر، برای هماهنگ‌سازی مبارزه بین‌المللی با این بیماری، تخصیص داده بودند، متوقف کرد.

چین، سازمان ملل و WHO همگی ترجیح می‌دهند پاسخ‌گویی به بعدا، به پس از پایان بحران، موکول شود. آنتونیو گوترش ۱۴ آوریل در بیانیه‌ای گفت: «زمانی که سرانجام این همه‌گیری را پشت‌سر گذاشته باشیم، قاعدتا می‌توانیم به پشت‌سرمان نگاه کنیم تا بفهمیم که این بیماری چطور به وجود آمد و چطور اثرات ویرانگرش را چنین به‌سرعت در سراسر جهان گسترش داد و همه طرف‌های درگیر در برابر این بحران چطور واکنش نشان دادند». وزیر امور خارجه چین هم چند روز بعد در توییتی که نشان از همین احساس داشت، نوشت کشورهای درگیر یک همه‌گیری «باید به عوض متهم‌کردن یا خواستار پاسخ‌گویی یکدیگر شدن، با همبستگی و هماهنگی به یکدیگر کمک کنند». تدروس آدهانوم، رئیس WHO، از بررسی عملکرد سازمانش «در موقع مقتضی» استقبال کرده است ولی تأکید کرد تمرکز ما حالا باید روی متحدماندن، نجات زندگی مردم و متوقف‌کردن کووید۱۹ باشد.

متوقف‌کردن این همه‌گیری که در حال نابودکردن بیشتر دنیاست، باید اولویت اصلی همه باشد، ولی به‌تأخیرانداختن بررسی مستقلی از واکنش‌های کشورها و واکنش‌های بین‌المللی موجب کُندشدن گسترش این بیماری نخواهد شد. تأخیر در شروع چنین تحقیقی صرفا WHO و دولت‌های عضو آن را از بازخوردی ارزشمند محروم می‌کند، بازخوردی که می‌تواند به آنها کمک کند تا واکنش‌های‌شان را بهبود بخشند و زندگی مردم را نجات دهند. افزون بر این، چشم‌به‌راه شروع تحقیقات ماندن، مانع از همکاری بین‌المللی در G-20 و G-7 و سایر نهادهای جهانی‌ای خواهد شد که اقداماتشان برای توسعه و ارسال منصفانه دارو و واکسن کووید۱۹، حذف ممنوعیت‌های صادراتی و سایر اختلال‌ها در زنجیره جهانی تأمین ماسک و سایر تجهیزات حفاظتی شخصی و نهایتا، رشد دوباره اقتصاد جهانی، لازم است. بدون یک بررسی مستقل معتبر چندجانبه، هر دولتی احتمالا تحقیق خودش را سازماندهی می‌کند و همین می‌تواند این همه‌گیری را هرچه بیشتر سیاسی کند و بر تنش‌های بین‌المللی بیفزاید.

پرسش‌های برجای‌مانده

شاید قصد ترامپ از حمله به WHO و چین چیزی جز پرت‌کردن توجهات از واکنش فاجعه‌بار دولتش به این همه‌گیری نباشد، ولی در حرف‌های جمهوری‌خواهان میانه‌رو و حتی معدودی از دموکرات‌ها نیز رگه‌هایی از چنین نقدی وجود دارد. برخی از رهبران خارجی هم تقصیر را در واکنش بین‌المللی به کروناویروس و به‌ویژه، واکنش WHO می‌دانند. معاون نخست‌وزیر ژاپن، تارو آسو، ضمن اینکه آن را رابطه کاملا گرم و صمیمانه این سازمان با پکن توصیف کرد، WHO را «سازمان بهداشت چین» لقب داد. سایر منتقدان ادعا می‌کنند که برخورد WHO با چین، در روزهای نخست شیوع این بیماری، بسیار محتاطانه بوده و این سازمان نتوانسته آن‌چنان که باید، به‌سرعت، جهانیان را از خطر این بیماری مطلع کند. بر سر این ادعاها مجادله و حرف‌وحدیث فراوان است ولی همچنان بر آنها اصرار می‌شود. مثلا استرالیا به ایالات متحده پیوسته و خواستار تحقیقی مستقل درباره خاستگاه‌ها و [نحوه] گسترش این ویروس، از جمله عدم‌توفیق سازمان بهداشت جهانی در متوقف‌کردن آن، شده است.

این همه‌گیری اما مسائلی را برملا کرده است که از چین و WHO به‌مراتب فراتر می‌رود. بسیاری از کشورها، ازجمله کشورهای پردرآمدی نظیر ایتالیا، اسپانیا و ایالات متحده، برای [مقابله با] شیوع بیماری‌ای در مقیاس کووید۱۹، به‌طرز حیرت‌انگیزی اصلا آمادگی نداشتند. مقصر این ناکامی‌ها WHO نیست. عدم‌آمادگی تأسف‌انگیز دولت‌ها و اتخاذ تصمیمات سیاسی و بهداشتی زیان‌بار، ازجمله در تحمیل ممنوعیت‌های مسافرتی بحث‌برانگیز و ممنوعیت صادرات کالاهای پزشکی کمیاب، نقش داشته است. کشورهای ثروتمند به سوی داخل متمایل شده‌اند و بر سر منابع با یکدیگر می‌جنگند و کشورهای فقیر را به حال خود وانهاده‌اند تا خود گلیم‌شان را از آب بیرون بکشند. همچنان‌که سرجمع قربانیان این همه‌گیری در کشورهای متوسط و کم‌درآمد افزایش می‌یابد، کاستی‌های نظام‌های سلامت همگانی ملی و چندجانبه، به‌شکل دردناکی به‌تمامی عیان خواهد شد.

دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی، عوض اینکه اجازه دهند این همه‌گیری موجب جدایی‌شان شود، باید گرد هم جمع شوند تا کروناویروس را مهار کنند و اقتصاد جهانی را دوباره به کار بیندازند. انجام چنین کاری محتاج یک استراتژی سیاسی خواهد بود که هم تقاضاهای فوری حوزه سلامت همگانی برای مبارزه با این همه‌گیری را برآورده کند و هم ارزیابی لازم از این بحران دوران‌ساز در سلامت جهانی را کلید بزند.

پاسخ‌های مفید

یک استراتژی متمرکز باید به این همه‌گیری خاتمه دهد و جهان را برای همه‌گیری بعدی آماده‌تر کند، هم در سطح کشورها و هم در سطح سازمان‌های بین‌المللی. به این منظور، دبیر کل سازمان ملل باید با حمایت سازمان‌های منطقه‌ای مهمی نظیر اتحادیه آفریقا، اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا و اتحادیه اروپا، یک بررسی مقدماتی و مستقل از واکنش‌ها به کووید۱۹ راه بیندازد. هدف از این بررسی باید پیداکردن واقعیت‌هایی باشد که بتوانند به ما در مبارزه علیه این بیماری و بیماری‌های آینده کمک کنند.

ثابت شده که انجام ارزیابی‌های مقدماتی حین شیوع‌های قبلی، [در مهار آنها] مؤثر بوده است. عملکرد سازمان بهداشت جهانی در روزهای آغازین شیوع ابولا در سال ۲۰۱۴ در غرب آفریقا فاجعه‌بار بود، ولی دولت‌های عضو آن را به امان خدا رها یا بودجه‌اش را قطع نکردند؛ آنها به‌درستی نتیجه گرفتند باید عملکرد این سازمان در شرایط اضطراری را ارزیابی، اصلاح و تقویت کنند، نه اینکه آن را تضعیف کنند. درحالی‌که ابولا هنوز به سرعت شیوع می‌یافت، دولت‌های عضو این سازمان یک هیئت ارزیابی، متشکل از متخصصان مستقل خارج از این سازمان، تشکیل دادند. این هیئت تمام جنبه‌های واکنش سازمان به شیوع ابولا را، ازجمله رعایت «مقررات بین‌المللی سلامت» (International Health Regulations)، معاهده‌ای برای شناسایی همه‌گیری‌ها، جلوگیری و واکنش به آنها) توسط دولت‌های عضو را به‌دقت بررسی کرد.

ارزیابی مقدماتی این هیئت از نحوه واکنش به ابولا، ضرورت یک تجدیدنظر سازمانی عمده را به WHO گوشزد کرد. [در پی آن] این سازمان Health Emergencies Program را تشکیل داد و قابلیت‌های علمی، پزشکی و توانمندی‌های مربوط به سلامت همگانی در پیش‌بینی شیوع‌های جدی بیماری‌های عفونی را تقویت کرد. اگر این اصلاحات نبود واکنش WHO به کووید۱۹ به‌مراتب بدتر می‌بود؛ به لطف این تجدیدنظر WHO عملکرد بهتری دارد و حالا به تمام وزارتخانه‌های بهداشت کشورهای عضو، ازطریق دفاتر کشوری، مشاوره می‌دهد و حسب درخواست کشورهای کم‌درآمد برایشان کیت آزمایش، ماسک و تجهیزات دفاعی شخصی تهیه می‌کند. در جایی هم که لازم باشد، برای کمک به مهار این ویروس، این سازمان پزشکان و دانشمندانی به کشورهایی که نظام درمانی ضعیفی دارند، اعزام می‌کند.

ارزیابی مقدماتی از واکنش به همه‌گیری کووید۱۹ می‌تواند به سازمان بهداشت جهانی و دولت‌ها کمک کند تا اصلاحات مهم را بی‌درنگ انجام دهند. هرچند به‌سبب نگرانی‌ها درباره استقلال این بررسی، این سازمان باید در کار سازماندهی آن نقشی نداشته باشد. WHO به‌عنوان سازمانی متکی به دولت‌های عضو آن، در ارزیابی واکنش‌های کشورها و علنی‌کردن کاستی‌های‌شان معذوریت‌هایی دارد. به همین دلیل دبیر کل سازمان ملل باید دستور انجام یک بررسی، ازسوی هیئتی عالی‌رتبه و مستقل از متخصصان خارج از آن سازمان، را صادر کند.

آن هیئت باید کارش را در اسرع وقت آغاز کند تا همپای آشکارشدن جنبه‌های مختلف کروناویروس، درس‌ها و اقداماتی را که در مبارزه با کروناویروس مؤثر تشخیص می‌دهد، به اطلاع کشورها و سازمان‌های بین‌المللی برساند. دبیر کل سازمان ملل باید نماینده ویژه‌ای برای کووید۱۹ منصوب کند تا از کار این هیئت در سطح این سازمان چندجانبه و کشورهای عضو آن حمایت کند. این نماینده ویژه همچنان که با دولت‌ها کار و مشکلات را رفع می‌کند، اطلاعات لازم را فراهم می‌آورد و به آن هیئت مشاوره می‌دهد، باید عوض سازمان بهداشت جهانی به دبیرکل سازمان ملل گزارش دهد. نهایتا، باید یک کمیته مشاوره علمی ویژه با انتشار گزارش‌هایی درباره مسائل فنی از این هیئت پشتیبانی کند.

یک بررسی معتبر و علمی چه‌بسا برای متقاعدکردن تمام دولت‌ها و رهبران‌شان برای اولویت‌دادن مبارزه با کرونا بر تلاش برای کسب برتری سیاسی، کافی نباشد. ولی چنین بررسی‌ای هنوز هم می‌تواند واکنش به همه‌گیری‌ها، چه همه‌گیری کنونی و چه همه‌گیری‌های بعدی، را ارتقا دهد. این بررسی همچنین می‌تواند کشورهایی را که هم‌اکنون به WHO حمله می‌کنند، وادار کند که گفتار تهاجمی‌شان را با پیشنهادهای اصلاحی معتبر همراه کنند. خواندن دست این حمله‌کنندگان شاید نخستین گام به سوی یک رویکرد بین‌المللی جمعی‌تر در برابر کروناویروس باشد. اگر فقط یک‌بار به نوعی کنش جهانی هماهنگ نیاز دشته‌ایم، آن یک‌بار همین حالا است.

*** تامس جی. بالیکی مدیر Global Health Program در شورای روابط خارجی و نویسنده کتاب «طاعون‌ها و باطل‌نُمای پیشرفت: چرا دنیا به شیوه‌های نگران‌کننده‌ای سالم‌تر می‌شود».**

*** دیوید پی. فیدلر عضو امنیت سایبری و بهداشت جهانی در شورای روابط خارجی و استاد میهمان حقوق دانشگاه واشنگتن در سنت‌لوئیس.**

نگاه

جزئیات لایحه بهره‌برداری از پیاده‌روهای شهر

● **ایسنا:** رئیس کمیته معماری و فضاهای شهری شورای شهر تهران از ارسال لایحه شهرداری تهران درباره حق بهره‌برداری از پیاده‌روها برای استقرار برخی از اصناف به شورای شهر خبر داد.

علی اعطا درباره جزئیات لایحه پیشنهادی شهرداری تهران برای ساماندهی پیاده‌روها، گفت: در ۲۸ اسفند سال گذشته، شهرداری تهران لایحه‌ای را به شورای شهر ارسال کرد که براساس آن اجازه بهره‌برداری از پیاده‌روها برای برخی اصناف مشخص را اخذ کند. او با بیان اینکه این لایحه در کمیسیون‌های تخصصی در حال بحث است، درباره جزئیات لایحه پیشنهادی، افزود: در این لایحه پیش‌بینی شده است که برخی اصناف مانند کافه‌ها و رستوران‌دارها می‌توانند در ازای پرداخت عوارض، از بخشی از پیاده‌رو استفاده کنند. براساس این لایحه، مشاغلی مانند اغذیه‌فروشان و مواد غذایی، تولیدکنندگان و فروشندگان بستنی، آبمیوه و نوشابه، فروشندگان دل و جگر و قلوه، رستوران و سلف‌سرویس، طباخان، کبابی حلیم و آش‌پز، چلوکباب و چلوخورش و قهوه‌خانه‌ها به‌عنوان صنوف مشمول طرح استفاده از پیاده‌روهای شهر تهران در فاز اول هستند.

اعطا با تأکید بر اینکه ایده ساماندهی پیاده‌روها به خودی خود موجب افزایش کیفیت فضاهای شهری می‌شود؛ اما ملاحظات جدی نیز مطرح است و نباید این مسئله موجب تضییع حقوق عمومی شهروندان در شهر شود، ادامه داد: درصورتی‌که کلیات لایحه را بپذیریم، باید سازوکاری طراحی شود که موضوع از جنبه سرزندگی و افزایش کیفیت فضای شهری مورد توجه قرار گیرد و شائبه درآمدزایی صرف مطرح نباشد.

اعطا افزود: البته این لایحه دارای اشکالاتی نیز هست که می‌توان به مشخص‌نبودن چارچوب ضوابط اشاره کرد، به‌گونه‌ای‌که در این لایحه به صورت دقیق ضوابط و دستورالعمل‌ها مشخص نشده؛ بلکه پیشنهاد داده است که با تشکیل شورا یا کمیته‌ای در سطوح مختلف، درباره بررسی درخواست‌ها اقدام شود که این درست نیست؛ چراکه لازم است در راستای شفافیت، مبارزه با فساد، بی‌نظمی و رانت و... دقیقا دستورالعمل‌های اجرائی مشخص شود تا قوانین قابل تفسیر نباشند. البته این لایحه نیاز به بررسی جدی کارشناسی دارد. شهرداری پیشنهاد داده است با اعمال یک فرمول مشخص، متشکل از مساحت، قیمت منطقه‌ای و... عوارض را محاسبه خواهد کرد که براساس‌این عوارض به حساب خزانه شهرداری تهران واریز می‌شود؛ اما ۳۰ درصد از آن مشخصا صرف انجام مأموریت‌های شرکت ساماندهی مشاغل خواهد شد.

او با بیان اینکه بنده به‌عنوان یک عضو از شورا و نه در مقام سخنگو، اعلام نظر می‌کنم که با اصل پیشنهاد به شرط آنکه صرفا در نقاط محدود و با ضوابط مشخصی به لحاظ حقوق شهروندی، طراحی شهری و مالی و اقتصادی و نحوه هزینه‌کرد عوارض آن باشد، موافق هستم، گفت: همین الان هم این کار انجام می‌شود؛ اما ضابطه‌ای ندارد و موجب فساد و سوءاستفاده و مشکلاتی از این دست شده است.

اعطا در پاسخ به این سؤال که ممکن است این لایحه موجب اغتشاشات بصری در شهر شود، افزود: نظم بصری در شهر بسیار مهم است. اگر بنا بر تصویب چنین لایحه‌ای باشد، باید چارچوب‌های بصری و زیباشناختی آن از منظر طراحی شهری نیز بررسی شود و در ضوابط اعمال شود. بدون این ملاحظات، چنین لایحه‌ای در صورت تصویب، سیما و منظر شهری را آشفته خواهد کرد.

جدول ۳۶۶۷ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- از جاذبه‌های گردشگری اصفهان- بعضی وقت‌ها ۲- پایتخت لهستان- هم‌زمان- شب‌زنده‌داری‌کردن ۳- دشمن سرسخت- از ادوات ورزش بدن‌سازی- سومین حرف یونانی ۴- سخن بیهوده- واسطه خریدار و فروشنده- متعصب غیرمنطقی ۵- هنرمند- عنوانی برای ملکه‌های روسیه- درخت زبان‌گنجشک ۶- لوس- متراکم- فرستادن ۷- غمخواری- زیان ۸- بی‌نظیر- خراب- از تقسیمات قرآن ۹- از نام‌های قرآن- فیلمی ساخته جیمز کامرون ۱۰- خودخواه- اختلاف عقیده- چارچوب قالیبافی ۱۱- راهی که به آخر نمی‌رسد! - روزنامه چاپ پاریس- ناامید ۱۲- پول خارجی- از بخش‌های اوستا- خمیری چسبنده برای آماده‌سازی سطح ۱۳- رواج- پایه‌ها- سفید آذری ۱۴- از محلات قدیمی شمال تهران- از نام‌های حضرت فاطمه (س)- پیشوا ۱۵- از غدد درون‌ریز برای تنظیم رشد بدن- شست‌وشوی باعجله و سرسری.

عمودی:

۱- وجه- زندانی- رعایت‌کردن احترام دیگران ۲- شهری در چهارمحال‌وبختیاری- پستانداری گوشت‌خوار- شکل ظاهری ۳- خراش نامحسوس- وحشت‌زده- قدر زر می‌داند ۴- پرجمعیت‌ترین شهر در مرکز چین- پیشین- اگرچه ۵- اشخاص- آزمون ۶- واحد گفتار در دستور زبان- امپراتور دیوانه روم- شیرینی سوغات یزد ۷- زمان- ورزشی گروهی- گلخن حمام- نام آذری ۸- از کهن‌ترین سفرنامه‌های تمثیلی ایران که در عهد ساسانیان نوشته شده است ۹- کچل- پارچه کهنه- جنگ و پیکار- نوعی کباب ۱۰- مثل اینکه- بیماری دیفتری- روشن و آشکار ۱۱- از پیامبران بنی‌اسرائیل- لقب رستم دستان ۱۲- قدم- دریاچه‌ای در آفریقای جنوبی- گوشواره ۱۳- یک یک مردم- ماه اول- لانه پرنده ۱۴- ضمیر مؤنث عربی- بیماری بزرگ‌شدن غده تیروئید- ایالتی در شرق آمریکا ۱۵- کمک‌کننده- متقارب- ماه.

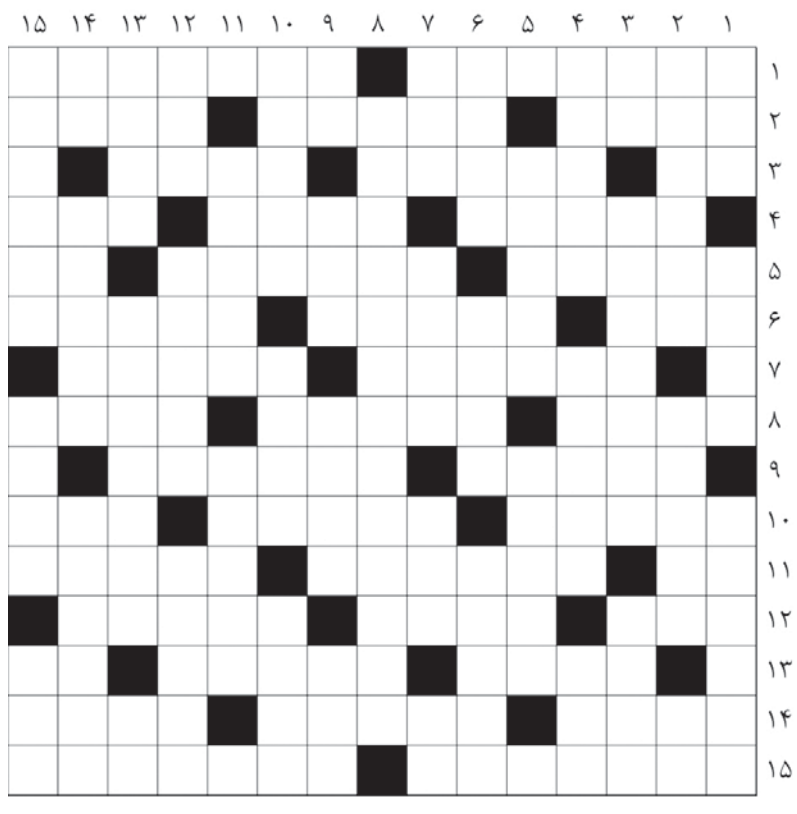

حل سودوکو سخت

۳	۹	۷	۶	۱	۸	۲	۵	۴
۲	۴	۸	۳	۵	۷	۶	۱	۹
۱	۵	۶	۲	۹	۴	۳	۸	۷
۷	۶	۹	۵	۸	۳	۱	۴	۲
۸	۳	۵	۴	۲	۱	۷	۹	۶
۴	۱	۲	۷	۶	۹	۵	۳	۸
۹	۸	۳	۱	۷	۲	۴	۶	۵
۵	۲	۱	۸	۴	۶	۹	۷	۳
۶	۷	۴	۹	۳	۵	۸	۲	۱

حل سودوکو ۲۶۶۲

۱	۴	۷	۶	۵	۹	۲	۳	۸
۵	۶	۲	۱	۳	۸	۴	۹	۷
۹	۸	۳	۴	۲	۷	۶	۱	۵
۲	۳	۴	۸	۶	۵	۱	۷	۹
۷	۹	۸	۲	۱	۴	۳	۵	۶
۶	۱	۵	۹	۷	۳	۸	۴	۲
۴	۵	۱	۷	۸	۶	۹	۲	۳
۸	۷	۹	۳	۴	۲	۵	۶	۱
۳	۲	۶	۵	۹	۱	۷	۸	۴

جدول ۳۶۶۶

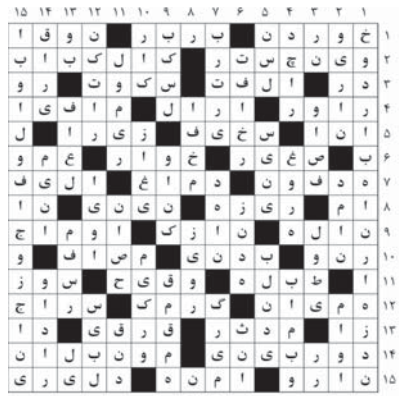

سودوکو سخت ۲۶۶۳

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

		۹			۳	۲		
			۶			۵	۷	۹
۵		۷		۸				
		۲					۸	
		۱	۷		۸	۹		
	۹					۴		
				۳		۱		۲
۱	۸	۳			۲			
		۶	۹			۸		

سودوکو ساده ۲۶۶۳

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

	۳		۹				۸	۴
				۸		۵		
	۸		۳		۲			۹
					۵		۳	
		۸		۶		۱		
	۷		۴					
۸			۵		۱		۶	
		۴		۲				
۱	۶				۳		۴	